

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده علوم ریاضی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد ریاضی (محضر)

جبرهای باناخ ابرتوبرین، اشتقاق‌های موضعی و میانگین‌پذیری ضعیف

توسط

لاله مرادی

استاد راهنما

دکتر فرشته سعدی

استاد مشاور

دکتر وحید شیرپیشه

اسفند ۱۳۸۸

تقدیم به پدر و مادر مهربانم و خواهر شیرین‌تر از جانم

که روشنایی زندگیم هستند ؛

و تمام کسانی که دوستشان دارم

و عشق به آنها امید ادامه راهم است .

قدردانی

خداوند بزرگ را سپاس و ستایش که چراغ علم را بر سر راه اندیشه‌ام روشن نمود و مرا در این راه صعب یاریگر بود . و از پدر و مادر و خواهر عزیزم سپاسگزارم که همواره حضور سبزشان امیدبخش من بوده است .

چون به نام استاد گرانقدرم دکتر سعدی می رسم ، گرچه این صفحه و هزار صفحهء دیگر تاب قدردانی از او را ندارد ، اما قلمم در برابر دانش و صبر و مهربانی اش سر تعظیم فرود می آورد تا شاید جبران قطره‌ای از دریای زحمات ایشان شود .

در انتها از تمام اساتید و دوستان گرامی ام به ویژه خانم طاهره پیرنظر، خانم اعلمی و آقای صادقی که وقت گرانبهایشان را برای کمک به من صرف کردند کمال تشکر را دارم .

لاله مرادی

اسفند ۱۳۸۸

چکیده

در این پایان نامه، ابتدا جبرهای باناخ نیم ساده‌ی منظم تعویض پذیری به نام جبرهای ابرتوبرین معرفی می‌شوند و سپس نشان داده می‌شود این جبرها یک زیرخانواده از جبرهای باناخ میانگین پذیر ضعیف هستند. سپس برخی از خواص موروثی چنین جبرهایی در رابطه با ایده آل‌ها، حاصلضرب‌های تانسوری و همریختی‌های جبری آن‌ها بررسی می‌شوند. به علاوه، نشان داده می‌شود برای جبر ابرتوبرین A فضای خطی اشتقاق‌های کراندار از A به نوبه یک A -مدول باناخ، انعکاسی است. به خصوص خواهیم دید ارتباط نزدیکی بین جبرهای باناخ ابرتوبرین و مجموعه‌های ترکیباتی وجود دارد. در انتها به کاربردی از نتایج فوق برای جبرهای «فیگا-تالامانکا-هرز» روی یک گروه موضعاً فشرده اشاره می‌شود. مرجع اصلی این پایان نامه [۲۹] می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: جبر توبرین، عملگر موضعی، اشتقاق‌های موضعی تقریبی، مجموعه ترکیبات، جبر فیگا-تالامانکا-هرز، میانگین پذیری ضعیف.

فهرست مندرجات

۴	مقدمات و پیش نیازها	۱
۴	مقدماتی از آنالیز تابعی	۱.۱
۸	جبرهای باناخ	۲.۱
۱۴	توپولوژی هال-کرنل و جبرهای باناخ منظم	۳.۱
۱۹	مدول‌های روی جبرهای باناخ و اشتقاق‌های مدولی	۴.۱
۲۲	جبرهای باناخ میانگین‌پذیر	۵.۱
۲۴	ضرب تانسوری تصویری روی جبرهای باناخ	۶.۱

۲ عملگرهای موضعی ۲۶

۱.۲ مقدمه ۲۶

۲.۲ ضربگرها و عملگرهای موضعی ۲۶

۳ جبرهای ابرتوبرین ۳۵

۱.۳ مقدمه ۳۵

۲.۳ جبرهای ابرتوبرین و میانگین‌پذیری ضعیف ۳۵

۴ خواص موروثی جبرهای ابرتوبرین ۴۹

۱.۴ مقدمه ۴۹

۲.۴ خواص موروثی روی ایده‌آل‌ها، ضرب‌های تانسوری و هم‌ریختی‌ها ... ۵۰

۵ ضربگرهای موضعی تقریبی و اشتقاق‌های موضعی

تقریبی روی جبرهای ابرتوبرین ۷۸

۷۸ ..... مقدمه ۱.۵

۷۹ ..... انعکاسی بودن فضای اشتقاق‌های موضعی تقریبی ۲.۵

۶ جبرهای فیگا-تالامانکا-هرز ۸۶

۸۶ ..... مقدمه ۱.۶

۸۶ ..... بررسی ابرنوبرین بودن $A_p(G)$ ۲.۶

مقدمه

فرض کنیم A یک جبر باناخ و X یک A -مدول باناخ باشد. عملگری مانند $D : A \rightarrow X$ یک اشتقاق موضعی نامیده می‌شود، هرگاه برای هر $a \in A$ اشتقاقی مانند $D_a : A \rightarrow X$ موجود باشد به طوری که $D(a) = D_a(a)$. این مفهوم ابتدا توسط کادیسون^۱ در [۱۷] معرفی شد که ایده اولیه آن توسط وی از کارهای رینگرز^۲ در خصوص همانستگی هاچشیلد^۳ از جبرهای عملگری متفاوت ایجاد شده بود. این نوع نگاشتها، همچنین در ارتباط با مطالعه‌ی به طور جبری انعکاسی بودن فضای خطی اشتقاق‌ها، ظاهر می‌شوند [۱۹]. کادیسون نشان داد که اگر A یک جبر فون نویمان^۴ و X یک A -مدول باناخ دوگان باشد، آنگاه هر اشتقاق موضعی کراندار از A به توی X ، یک اشتقاق است.

جانسون^۵ این نتایج را تعمیم داده و نشان داد که اگر A یک C^* -جبر باشد، آنگاه اشتقاق‌های

---

^۱ Kadison

^۲ Ringrose

^۳ Hochschild cohomology

^۴ von Neumann

^۵ Johnson

موضعی از A به توی یک A -مدول باناخ، اشتقاق هستند [۱۶]. برای مطالعه نتایج بیشتر در مورد اشتقاق‌های موضعی می‌توان به مراجع [۱۱, ۲۷] اشاره کرد.

جانسون همچنین نشان داد که کافی است نتایج برای جبر باناخ نیم‌ساده‌ی منظم و تعویض‌پذیر $C_0(\mathbb{R})$ بررسی شود. او نتایج خود را با مطالعه‌ی عملگرهای موضعی روی این جبر و استفاده از خواص موروثی معینی از $C_0(\mathbb{R})$ بدست آورد. در [۲۶] نشان داده شده است که بخش اصلی کارهای جانسون این مطلب است که: «عملگرهای موضعی کراندار از $C_0(\mathbb{R})$ به توی $C_0(\mathbb{R})^*$ ضربگر هستند.» این مطلب برای تعمیم نتایج وی به خانواده‌های دیگری از جبرهای باناخ نیم‌ساده‌ی منظم تعویض‌پذیر که خواص فوق را داشته باشند به کار گرفته شد.

در این پایان‌نامه که مرجع اصلی آن [۲۹] می‌باشد به مطالعه‌ی این نوع جبرهای باناخ تعویض‌پذیر که آن‌ها را جبرهای ابرتوبرین می‌نامیم، می‌پردازیم. در فصل یک مقدمات و پیش‌نیازهای موردنیاز از نظریه جبرهای باناخ، اشتقاق‌های روی آن‌ها، میانگین‌پذیری جبرهای باناخ و نیز مدول‌های روی جبر باناخ ارائه می‌شود.

در فصل دو عملگرهای موضعی بین مدول‌های روی جبرهای باناخ مطالعه می‌شوند و نشان داده می‌شود اگر هر عملگر موضعی کراندار از A به توی A^* یک ضربگر باشد، آنگاه هر عملگر موضعی کراندار T از X به توی Y^* ، که در آن X مدول چپ باناخ اساسی و Y یک A -مدول راست باناخ اساسی است، یک هم‌ریختی A -مدولی چپ است.

در فصل سه نشان داده می‌شود که خانواده جبرهای ابرتوبرین یک زیرخانواده سره از جبرهای توبرین میانگین‌پذیر ضعیف است. سپس خواص اصلی و موروثی آن‌ها برحسب ایده‌آل‌هایشان و ضرب تانسوری و هم‌ریختی‌های جبری بین آن‌ها را در فصل چهار بررسی می‌کنیم. به خصوص در قضیه‌ی ۶.۲.۳ و قضیه‌ی ۲.۲.۴ نشان داده می‌شود که ارتباط نزدیکی بین جبرهای ابرتوبرین و مجموعه‌های ترکیبات (موضعی) برقرار است.

در فصل پنج (به‌طور جبری) انعکاسی بودن فضاها‌ی خطی (به‌ترتیب اشتقاق‌ها) اشتقاق‌های

کراندار روی یک جبر ابرتوبرین بررسی می‌شود. برای این منظور از مفهوم اشتقاق‌های موضعی تقریبی که در [۲۸] معرفی شده‌است، استفاده می‌شود. نشان داده می‌شود که اشتقاق‌های موضعی تقریبی کراندار روی یک جبر ابرتوبرین اشتقاق هستند. به خصوص، این مطلب نتیجه می‌دهد که فضای خطی اشتقاق‌های کراندار از یک جبر ابرتوبرین، انعکاسی است.

به علاوه این مطلب نتایج اصلی [۲۷] را تعمیم می‌دهد. همچنین در این فصل چند نتیجه معادل به طور جبری انعکاسی بودن فضاهای خطی اشتقاق‌های یک جبر ابرتوبرین ارائه داده می‌شود.

در فصل شش فرض می‌کنیم G یک گروه موضعاً فشرده و $A_p(G)$ جبر فیگا-تالامانکا-هرز از G برای $p \in (1, \infty)$ باشد. فارست و روند^۶ در [۸] نشان داده‌اند که اگر مولفه اصلی G (یعنی بزرگترین مولفه همبندی در G که عضو همانی دارد.) آبلی باشد، آنگاه جبر فوریه $A(G) := A_2(G)$ میانگین‌پذیر ضعیف است. با نشان دادن اینکه برای این نوع گروه‌ها، $A_p(G)$ ابرتوبرین است نتایج فوق تعمیم داده می‌شود (قضیه ۸.۲.۶). بنابراین، به خصوص $A_p(G)$ میانگین‌پذیر ضعیف است.

فصل ۱

مقدمات و پیش نیازها

در این فصل اشاره کوتاهی به مفاهیم مورد نیاز از تئوری جبرهای باناخ، مدول‌های روی آن‌ها و مفاهیمی نظیر میانگین‌پذیری و ضرب تانسوری می‌کنیم. مراجع اصلی این فصل [۲۵]، [۱] و [۲] می‌باشند.

۱.۱ مقدماتی از آنالیز تابعی

تعریف ۱.۱.۱ فرض کنیم X یک فضای نرم‌دار با نرم $\|\cdot\|$ باشد، در این صورت X را یک فضای باناخ گوئیم هرگاه با متر حاصل از نرمش کامل باشد. به عبارت دیگر X فضای باناخ است هرگاه هر دنباله‌ی کشی در $(X, \|\cdot\|)$ همگرا باشد.

تعریف ۲.۱.۱ فرض کنیم $T : X \rightarrow Y$ یک عملگر خطی بین دو فضای نرم‌دار X و Y باشد. نرم T با ضابطه‌ی

$$\|T\| = \text{Sup}\{\|T(x)\| : x \in X, \|x\| = 1\}$$

تعریف می شود. اگر $\|T\|$ متناهی باشد، T یک عملگر خطی کراندار نامیده می شود. ثابت می شود هر عملگر خطی $T : X \rightarrow Y$ کراندار است اگر و تنها اگر پیوسته باشد. مجموعه همه عملگرهای خطی کراندار از X به Y را با $B(X, Y)$ نمایش می دهیم که در واقع یک فضای نرمدار با نرم تعریف شده در بالا است. در حالت خاص فضای $B(X, X)$ را که فضای عملگرهای خطی کراندار روی فضای نرمدار X است با $B(X)$ نمایش داده می شود.

قضیه ۳.۱.۱ [قضیه ۱.۴، ۲۵] فرض کنیم X و Y دو فضای نرمدار باشند. اگر Y یک فضای باناخ باشد آنگاه فضای $B(X, Y)$ همراه با نرم تعریف شده در ۲.۱.۱ یک فضای باناخ است.

تعریف ۴.۱.۱ برای فضای نرمدار X ، فضای باناخ $B(X, \mathbb{C})$ را دوگان X نامیده و با X^* نمایش می دهیم.

قضیه ۵.۱.۱ (هان-باناخ) [قضیه ۳.۶، ۲۵] اگر f یک تابع خطی پیوسته (کراندار) روی یک زیرفضای M از یک فضای نرمدار X باشد، آنگاه تابعی مانند $\Lambda \in X^*$ وجود دارد که $\Lambda = f$ روی M به طوریکه $\|\Lambda\| = \|f\|$.

قضیه ۶.۱.۱ (نگاشت باز) [قضیه ۵.۱۰، ۶] فرض کنیم X و Y دو فضای باناخ باشند. اگر T عملگری خطی کراندار از X به روی Y باشد، آنگاه T باز است.

قضیه ۷.۱.۱ (نمودار بسته) [قضیه ۱۵.۲، ۲۵] فرض کنیم T یک عملگر خطی از فضای باناخ X به فضای باناخ Y باشد. اگر مجموعه $G = \{(x, T(x)) : x \in X\}$ در فضای حاصلضربی $X \times Y$ بسته باشد آنگاه T پیوسته است.

تعریف ۸.۱.۱ فرض کنید X یک فضای نرمدار باشد، توپولوژی ضعیف ستاره روی X^* ، ضعیف‌ترین توپولوژی است که تحت آن به ازای هر $x \in X$ ، تابع خطی $x^* \mapsto x^*(x)$ روی X^* پیوسته باشد. همچنین X^* -توپولوژی روی X ضعیف‌ترین توپولوژی روی X است که تحت آن اعضای X^* پیوسته هستند. این توپولوژی، توپولوژی ضعیف X نامیده می‌شود. از این پس گاهی اوقات برای اثر عضو $x^* \in X^*$ روی یک عضو $x \in X$ ممکن است از نماد $\langle x^*, x \rangle$ بجای $x^*(x)$ استفاده کنیم.

تذکر. (آ) دنباله‌ی $\{x_n\}$ در فضای نرمدار X به طور ضعیف همگرا به عضو x از X است اگر و تنها اگر به ازای هر $x^* \in X^*$ ، $\langle x^*, x_n \rangle \rightarrow \langle x^*, x \rangle$.

(ب) برای فضای نرمدار X ، دنباله‌ی $\{x_n^*\}$ در X^* به طور ضعیف ستاره همگرا به $x^* \in X^*$ است، اگر و تنها اگر به ازای هر $x \in X$ ، $\langle x_n^*, x \rangle \rightarrow \langle x^*, x \rangle$.

قضیه ۹.۱.۱ (باناخ-آلاگلوا^۱) [قضیه ۳.۱۵، ۲۵] هرگاه V یک همسایگی صفر در فضای نرمدار X باشد و

$$K = \{ \Lambda \in X^* : |\Lambda(x)| \leq 1, x \in V \}$$

آنگاه K ضعیف ستاره فشرده می‌باشد. به خصوص گوی واحد بسته X^* ، ضعیف ستاره فشرده است.

قضیه ۱۰.۱.۱ [قضیه ۴.۱۰، ۲۵] فرض کنید X و Y فضاهای نرمدار باشند، برای هر $T \in B(X, Y)$ یک عملگر منحصر به فرد مانند $T^* \in B(Y^*, X^*)$ وجود دارد که برای هر $x \in X$ و $y^* \in Y^*$ داریم

$$\langle y^*, Tx \rangle = \langle T^*y^*, x \rangle$$

---

^۱Banach-Alaoglu

و $\|T^*\| = \|T\|$. (عملگر T^* ، عملگر الحاقی T نامیده می شود.)

قضیه ۱۱.۱.۱ [قضیه ۴.۱۲، ۲۵] اگر $T \in B(X, Y)$ که در آن X و Y فضاهای نرم‌دار هستند، آنگاه $R(T)$ (برد T) در Y چگال است اگر و تنها اگر T^* یک به یک باشد.

تعریف ۱۲.۱.۱ فرض کنیم X یک فضای باناخ و M یک زیرفضای X باشد، پوچساز $M^\perp$ را به شکل زیر تعریف می کنیم:

$$M^\perp = \{x^* \in X^* : \langle x^*, x \rangle = 0, x \in M \text{ هر برای}\}$$

بنابراین $M^\perp$ شامل تابعک های خطی کراندار روی X است که روی M صفر می شوند.

تعریف ۱۳.۱.۱ اگر N یک زیرفضای بسته از فضای نرم‌دار X باشد، نرم خارج قسمتی روی فضای خارج قسمتی X/N را به شکل زیر تعریف می کنیم

$$\|x + N\| = \inf\{\|x - z\| : z \in N\}$$

به علاوه، نگاشت خارج قسمتی $\pi : X \rightarrow X/N$ را با $x \mapsto x + N$ نمایش می دهیم که نگاشتی پیوسته و باز است.

قضیه ۱۴.۱.۱ [قضیه ۴.۹، ۲۵] فرض کنیم M زیرفضای بسته‌ای از فضای باناخ X و $\pi : X \rightarrow X/M$ نگاشت خارج قسمتی باشد، قرار می دهیم $Y = X/M$. برای هر $y^* \in Y^*$ تعریف می کنیم $\tau y^* = y^* \circ \pi$. آنگاه τ یک یکرختی طولپا از Y^* به $M^\perp$ است.

۲.۱ جبرهای باناخ

تعریف ۱.۲.۱ یک جبر A همراه با نرم $\|\cdot\|$ را یک جبر باناخ نامیم هرگاه A یک فضای باناخ باشد و به علاوه $\|xy\| \leq \|x\|\|y\|$ که $x, y \in A$. جبر باناخ A را تعویض پذیر گوئیم، هرگاه $xy = yx$ برای هر $x, y \in A$ و یکدار نامیم هرگاه عضوی مانند $e \in A$ وجود داشته باشد که $x \in A, xe = ex = x$.

لازم به ذکر است در یک جبر باناخ یکدار A با یکه e ، با جایگزینی نرمی هم ارز می توان همواره فرض کرد $\|e\| = 1$.

مثال ۲.۲.۱ (الف) مهمترین مثال از یک جبر باناخ، جبر باناخ $C(K)$ ، متشکل از تمام توابع مختلط و پیوسته روی فضای هاسدورف و فشرده ناتهی K همراه با سوپریمم نرم است که در آن ضرب به صورت نقطه‌ای $(fg)(p) = f(p)g(p)$ تعریف می شود. $C(K)$ یک جبر باناخ تعویض پذیر است و تابع ثابت ۱ نیز عضو یکه آن است.

(ب) مثال دیگر فضای $B(X)$ است که همراه با عمل ترکیب به عنوان ضرب، یک جبر باناخ (در حالت کلی تعویض ناپذیر) با یکه I (عملگر همانی) است.

(ج) برای فضای موضعاً فشرده و ناتهی Ω ، $C_0(\Omega)$ فضای متشکل از تمام توابع مختلط پیوسته روی Ω که در بینهایت صفر می شوند همراه با سوپریمم نرم یک فضای باناخ است که با جمع نقطه‌ای و ضرب اسکالر یک جبر باناخ است. ضمناً این جبر یکدار است، اگر و تنها اگر Ω فشرده باشد و در این حالت $C_0(\Omega) = C(\Omega)$.

(د) فرض کنیم G یک گروه موضعاً فشرده و f و g توابع انتگرال پذیری روی G باشند. ضرب پیچش f و g در نقطه‌ی $s \in G$ با رابطه‌ی زیر تعریف می شود

$$(f * g)(s) = \int_G f(t)g(t^{-1}s)dm(t).$$

که در آن m اندازه هارچپ روی G است. برای هر $f, g \in L^1(G)$ ، $f * g \in L^1(G)$ ، به علاوه $\|f * g\|_1 \leq \|f\|_1 \|g\|_1$. بنابراین $(L^1(G), *, \|\cdot\|_1)$ یک جبر باناخ است.

تعریف ۳.۲.۱ فرض کنیم A یک جبر مختلط و Φ یک تابع خطی غیرصفر روی A باشد، اگر برای هر $x, y \in A$ داشته باشیم $\Phi(xy) = \Phi(x)\Phi(y)$ ، آنگاه Φ را یک همریختی مختلط روی A گویند.

قضیه ۴.۲.۱ [گزاره ۱۰.۶، ۲۵] فرض کنیم A یک جبر باناخ و $\varphi: A \rightarrow \mathbb{C}$ یک همریختی مختلط باشد، آنگاه φ پیوسته است و $\|\varphi\| \leq 1$. به علاوه اگر A یکدار نیز باشد، $\|\varphi\| = 1$.

مثال ۵.۲.۱ [تعریف A.۳.۷۴، ۲]. فرض کنیم $\{(E_\gamma, \|\cdot\|_\gamma) : \gamma \in \Gamma\}$ یک خانواده از فضاهای باناخ باشد و $p \in [1, \infty)$. آنگاه فضاهای $\ell^p(\Gamma, E_\gamma)$ و $c_{\circ\circ}(\Gamma, E_\gamma)$ و $\ell^\infty(\Gamma, E_\gamma)$ به شکل زیر تعریف می‌شوند

$$\ell^p(\Gamma, E_\gamma) = \{(x_\gamma) \in \prod_{\gamma \in \Gamma} E_\gamma : \|(x_\gamma)\| = \left(\sum_{\gamma \in \Gamma} \|x_\gamma\|_\gamma^p\right)^{\frac{1}{p}} < \infty\};$$

$$\ell^\infty(\Gamma, E_\gamma) = \{(x_\gamma) \in \prod_{\gamma \in \Gamma} E_\gamma : \|(x_\gamma)\| = \sup_{\gamma \in \Gamma} \|x_\gamma\|_\gamma < \infty\};$$

$$c_{\circ\circ}(\Gamma, E_\gamma) = \{(x_\gamma) \in \prod_{\gamma \in \Gamma} E_\gamma : x_\gamma = 0, \gamma \text{ متناهی تعداد}\}.$$

به وضوح $\ell^p(\Gamma, E_\gamma)$ و $\ell^\infty(\Gamma, E_\gamma)$ فضاهای باناخ هستند. فضای $c_{\circ\circ}(\Gamma, E_\gamma)$ در $\ell^p(\Gamma, E_\gamma)$ برای $p \in [1, \infty)$ چگال است و بستار آن در $\ell^\infty(\Gamma, E_\gamma)$ را با $c_\circ(\Gamma, E_\gamma)$ نشان می‌دهیم. درحالتی که برای هر $\gamma \in \Gamma$ ، E_γ یک جبر باناخ باشد فضاهای $\ell^p(\Gamma, E_\gamma)$ و $c_{\circ\circ}(\Gamma, E_\gamma)$ و $\ell^\infty(\Gamma, E_\gamma)$ با عمل ضرب نقطه‌ای جبر باناخ هستند.

تعریف ۶.۲.۱ فرض کنیم Φ_A مجموعه تمام همریختی‌های مختلط یک جبر باناخ تعویض‌پذیر A باشد. با ازای هر $x \in A$ ، تابع $\hat{x}: \Phi_A \rightarrow \mathbb{C}$ با ضابطه $\hat{x}(h) = h(x)$ برای هر

$h \in \Phi_A$ تبدیل گلفاند x نامیده می‌شود. همچنین اگر $\hat{A}$ را مجموعه تمام $\hat{x}$ ها، $x \in A$ ، بگیریم توپولوژی گلفاند روی Φ_A توپولوژی ضعیف القاشده توسط $\hat{A}$ است. یعنی، ضعیف‌ترین توپولوژی که هر $\hat{x}$ را پیوسته می‌کند.

در این پایان نامه تمام جبرهای باناخ موردنظر تعویض‌پذیر هستند و لذا طبق [قضیه ۲.۳.۶، ۲] درحالتی که یک‌دگر نیز باشند فضای ایده آل ماکسیمال آن‌ها همواره ناتهی است.

قضیه ۷.۲.۱ [قضیه ۱۱.۵، ۲۵] فرض کنیم A یک جبر باناخ تعویض‌پذیر و یک‌دگر و Φ_A مجموعه تمام هم‌ریختی‌های مختلط A باشد،

(الف) هر ایده آل ماکسیمال A ، هسته عضوی مانند $h \in \Phi_A$ است.

(ب) اگر $h \in \Phi_A$ ، آنگاه هسته h ایده آل ماکسیمالی از A است.

(ج) عضو $x \in A$ در A وارون‌پذیر است اگر و تنها اگر $h(x) \neq 0$ برای هر $h \in \Phi_A$.

(د) عضو $x \in A$ در A وارون‌پذیر است اگر و تنها اگر x در هیچ ایده آل سرهای از A قرار نگیرد.

تعریف ۸.۲.۱ با توجه به قضیه فوق، یک تناظر یک به یک بین ایده آل‌های ماکسیمال جبر باناخ تعویض‌پذیر یک‌دگر A و اعضای Φ_A موجود است. Φ_A به همراه توپولوژی گلفاند را فضای ایده آل ماکسیمال A می‌نامیم.

در حالتی که جبر باناخ تعویض‌پذیر A لزوماً یک‌دگر نباشد تناظری دوسویی بین ایده آل‌های ماکسیمال مدولار A و هم‌ریختی‌های مختلط ناصفر A وجود دارد که در آن یک ایده آل مانند J از A مدولار نامیده می‌شود هرگاه عضوی مانند $e \in A$ وجود داشته باشد که برای هر $x \in A$

$$xe - x \in J, x \in A$$

تعریف ۹.۲.۱ برای جبر باناخ تعویض پذیر A ، رادیکال A که با $rad(A)$ نمایش داده می شود، عبارتست از اشتراک تمام ایده آل های ماکسیمال مدولار A ، در حالتی که A حداقل یک ایده آل ماکسیمال مدولار داشته باشد. در غیر این صورت تعریف می کنیم $rad(A) = A$.

تعریف ۱۰.۲.۱ جبر باناخ تعویض پذیر A را نیم ساده می گوئیم هرگاه $rad(A) = \{0\}$.

قضیه ۱۱.۲.۱ [قضیه ۱۱.۹، ۲۵] اگر Φ_A فضای ایده آل ماکسیمال جبر باناخ تعویض پذیر A باشد، آنگاه

(الف) Φ_A یک فضای هاسدورف موضعاً فشرده است و در حالتی که A یکدار باشد، Φ_A فشرده است.

(ب) تبدیل گلفاند $\hat{A} \subseteq C_0(\Phi_A) \rightarrow A$ یک همریختی با هسته $rad(A)$ است. به عبارت دیگر، تبدیل گلفاند یک به یک است اگر و تنها اگر A نیم ساده باشد.

قضیه ۱۲.۲.۱ [قضیه ۱۱.۱۰، ۲۵] اگر $\psi : A \rightarrow B$ یک همریختی از جبر باناخ تعویض پذیر A به توی جبر باناخ تعویض پذیر نیم ساده B باشد، آنگاه ψ پیوسته است.

نتیجه ۱۳.۲.۱ هر یکریختی جبری بین دو جبر باناخ تعویض پذیر نیم ساده، یک همسانریختی است.

لازم به ذکر است نتیجه بالا در حالتی که جبرهای باناخ مورد نظر تعویض پذیر نیز نباشند درست است.

مثال ۱۴.۲.۱ [مثال ۱۱.۱۳، ۲۵] فرض کنیم X یک فضای هاسدورف فشرده باشد و قرار می دهیم $A = C(X)$. برای هر $x \in A$ ، همریختی مقداری $f \mapsto f(x)$ را روی A با φ_x نمایش می دهیم. چون $C(X)$ نقاط روی X را جدا می کند، $x \neq y$ نتیجه می دهد $\varphi_x \neq \varphi_y$.

بنابراین نگاشت $x \mapsto \varphi_x$ یک نشاننده از X به Φ_A است. بالعکس هر $\varphi \in \Phi_{C(X)}$ به صورت یک همریختی مقداری است یعنی $X \rightarrow \Phi_{C(X)}$ با ضابطه $x \mapsto \varphi_x$ پوشا است.

تعریف ۱۵.۲.۱ [تعریف ۱.۳.۳، ۲] فرض کنیم A یک جبر مختلط غیریکدار باشد. آنگاه $A^\#$ فضای خطی $A \times \mathbb{C}$ به همراه ضرب زیر

$$(a, \alpha)(b, \beta) = (\alpha b + \beta a + ab, \alpha\beta) \quad (\alpha, \beta \in \mathbb{C}, a, b \in A)$$

یک جبریکدار است با یکه‌ی $(0, 1)$.

درحالتی که A جبر باناخ باشد $A^\#$ به همراه نرم زیر

$$\|(a, \alpha)\| = \|a\| + |\alpha| \quad ((a, \alpha) \in A^\#)$$

یک جبر باناخ است که A را به عنوان یک ایده آل (بسته) دربر دارد.

به علاوه $\Phi_{A^\#}$ همسانریخت با فشردگی‌سازی تک نقطه‌ای $\Phi_A \cup \{\infty\}$ از Φ_A است. به عبارت دقیق‌تر هر همریختی مختلط φ روی A به یک همریختی مختلط روی $A^\#$ به صورت $\varphi((a, \alpha)) = \varphi(a) + \alpha$ گسترش می‌یابد و بالعکس اگر همریختی $\psi \in \Phi_{A^\#}$ به گونه‌ای باشد که $\psi|_A \neq 0$ آنگاه ψ را می‌توان عضوی از Φ_A دانست. لذا اگر قرار دهیم

$$\varphi_\infty((a, \alpha)) = \alpha \quad ((a, \alpha) \in A^\#)$$

آنگاه بنابه [نتیجه ۱۰.۷، ۳۳]، $\Phi_{A^\#} = \Phi_A \cup \{\infty\}$.

گزاره ۱۶.۲.۱ [صفحه ۴۱۲، ۲] با توجه به ارتباط بین فضاهای ایده آل ماکسیمال A و $A^\#$ ، اگر A نیم‌ساده باشد، $A^\#$ نیز نیم‌ساده است.

تعریف ۱۷.۲.۱ برای جبر باناخ تعویض پذیر A یک یک‌ه‌ی تقریبی، یک تور مانند $\{e_\lambda\}_{\lambda \in \Lambda}$ در A است، به طوری که $x e_\lambda \rightarrow x$ برای هر $x \in A$.

تعریف ۱۸.۲.۱ برای جبر باناخ تعویض پذیر A مجموعه‌ی اعضایی مانند $a \in A$ را که $\hat{a}$ محمل فشرده‌ای در Φ_A دارد با A_c نمایش می‌دهیم و جبر باناخ A را تویرین نامیم اگر $\overline{A_c} = A$.

توجه می‌کنیم برای جبر باناخ A ، از آنجا که تبدیل گلفاند یک هم‌ریختی است و برای $a, b \in A$ داریم

$$\{t \in \Phi_A : \widehat{ab}(t) \neq 0\} \subseteq \{t \in \Phi_A : \hat{a}(t) \neq 0\} \cap \{t \in \Phi_A : \hat{b}(t) \neq 0\}$$

لذا A_c یک ایده آل A است.

قضیه ۱۹.۲.۱ [قضیه ۲.۱.۱۵، ۲۱] فرض کنیم Ω یک فضای هاسدورف موضعاً فشرده باشد و برای هر $w \in \Omega$ فرض کنیم φ_w هم‌ریختی مقداری روی $C_0(\Omega)$ در w باشد، یعنی $\varphi_w(f) = f(w)$. آنگاه نگاشت $\Omega \rightarrow \Phi_{C_0(\Omega)}$ با ضابطه‌ی $w \mapsto \varphi_w$ یک هم‌سان‌ریختی است.

مثال ۲۰.۲.۱ $C_0(\Omega)$ که در آن Ω یک فضای موضعاً فشرده است یک جبر تویرین می‌باشد زیرا همانگونه که قبلاً ذکر شد $\Omega \cong \Phi_{C_0(\Omega)}$ و به علاوه می‌دانیم $\overline{C_c(\Omega)} = C_0(\Omega)$ که در آن $C_c(\Omega)$ جبر توابع مختلط پیوسته با محمل فشرده روی Ω است.

می‌دانیم برای جبر باناخ A و ایده آل بسته‌ی I ، فضای خارج قسمتی A/I با عمل ضرب

$$(a + I)(b + I) = ab + I \quad (a, b \in A)$$

و نرم خارج قسمتی یک جبر باناخ است. در قضیه‌ی زیر رابطه‌ی فضای ایده آل ماکسیمال I و A/I با فضای ایده آل ماکسیمال A داده می‌شود.